

Jasmina Kristovič

Po verskem prepričanju različni, a enaki v trpljenju in bolečini, ljubezni in sreči Mešani pari in relacijska družinska terapija

*Under a Different Religious Belief Equal in Suffering and Pain, Love and Happiness
Mixed Couples and Relational Family Therapy*

Povzetek: Prispevek osvetljuje problematiko mešanih parov in družin na področju družinske dinamike, verskega življenja, vzgoje in partnerstva. Število mešanih zakonov v svetovnem merilu narašča, kar predstavlja za stroko (družinske terapevte, svetovalce, duhovnike) nov izziv, kako pomagati parom, ki iščejo pomoč. O položaju družine že leta 2014 spregovori sinodalno poročilo, ki ga je papež Frančišek vključil v *Cerkveni dokument 152, Radost ljubezni*: »V zvestobi Kristusovemu nauku motrimo položaj današnjih družin v vsej njegovi kompleksnosti, njegove svetle in temne plati. [...] Današnje antropološko-kulturne spremembe vplivajo na vse vidike življenja in zahtevajo analitičen in vsestranski pristop.« (19)

Najpogostejše težave mešanih parov in družin so: sprejemanje drugačnosti, vpliv primarne družine, verska vzgoja ter vključitev v že obstoječe cerkvene skupnosti. Podrobneje bom predstavila partnersko in zakonsko problematiko. V nadaljevanju bom opozorila na problematiko mešanih parov pri nas in drugod po svetu.

Izvorna družina in medosebni odnosi znotraj nje predstavljajo pomembno vlogo za vsak par ali družino. Mešani pari in družine se pogosto sami ne znajdejo, hkrati pa se srečujejo z občutkom nerazumljenosti, izdajstvom in občutkom krivde znotraj izvorne družine. Svetovne raziskave kažejo, da se mešani pari najpogosteje srečujejo s težavami ob rojstvu prvega otroka glede vere in vzgoje. Model relacijske družinske terapije je za mešane pare in družine s tovrstno problematiko še posebej primeren, ker na posameznika gleda v okviru družine in probleme rešuje celostno.

Ključne besede: mešani pari in zakoni, partnerski odnosi in relacijska družinska terapija

¹ Pod pojmom »mešani pari« so mišljeni mešani zakoni med kristjani različnih cerkva in skupnosti.

Summary: *This paper highlights the issues of mixed couples and families with regard to family dynamics, religious life, education and partnership. The number of mixed marriages is growing globally, which represents a new challenge for professionals (family therapists, counsellors, clergy, etc.) providing help to couples seeking help. Already in 2014, a synodal report that Pope Francis included in the Church document 152, Joy of Love, speaks about the situation of families: »In fidelity to Christ's teachings we ponder the situation of today's families, in all complexity, in bright and dark sides. (...) Today's anthropological-cultural changes affect all aspects of life and require analytical and comprehensive approach.«¹ (19)*

The most common problems of mixed couples and families are acceptance of differences, the impact of the primary family, religious education, and integration into existing church communities. In this paper, partnership issues will be presented. Further on, we will draw attention to the problems of mixed couples in our country and around the world.

The primary family and interpersonal relationships within it play an important role for any couple or family. Mixed couples and families are often faced with a sense of misunderstanding, rejection and guilt. Various studies show that mixed couples frequently face problems at the birth of their first child regarding religion and education. The relational model of family therapy for mixed couples and families with problems of this kind is particularly suitable because an individual is treated as a part of the family.

Key words: *mixed pairs and marriages, partnership relations and relational family therapy*

Uvod

Beseda ekumenizem je grškega izvora; »oikoumene« pomeni ves vesoljni svet (Verbinc 1974). Ekumensko gibanje naj bi združilo kristjane z vsega sveta. Stanko Janežič² razlaga ekumenizem kot »prizadevanje za popolnejšo edinost med kristjani« (1986, 64). Spremembe v družbi so vodile v spremembe v religiji in v poroke mešanih parov znotraj krščanskih Cerkv. Najpomembnejši preobrat na področju ekumenizma je prinesel drugi vatikanski koncil, ki je spodbujal povezovanje z nekato-liškimi Cerkvami. Kljub danes precej urejenemu področju ekumenizma se mešani pari pogosto srečujejo s težavami, ki jih prinašajo razlike v veroizpovedi. Težave se najbolj kažejo na področju sprejemanja različnosti, vzgoji, verski praksi in sprejemanju različnosti ter drugačnosti v veri. V nadaljevanju bom izpostavila pomembnost primarnih/izvornih

¹ Under the concept of mixed couples are meant mixed marriages between Christians of different churches and communities.

² Stanko Janežič si je zelo prizadeval za uveljavitev ekumenskega gibanja. V ta namen je leta 1970 začel s sodelavci izdajati ekumenski zbornik. Od 1971 do 1986 je bil član ekumenske komisije ŠKJ, od 1970 do smrti pa tudi član Slovenskega ekumenskega sveta.

družinskih odnosov pri oblikovanju odnosov z drugimi ter najpogostejše težave, s katerimi se soočajo mešani pari.

1. Pomembnost primarnih družinskih odnosov pri oblikovanju odnosov z drugimi

Vsak človek je bitje odnosa in prav primarni odnosi so tisti, ki človeka najgloblje zaznamujejo. Oblikovati in vzpostavljati se začnejo že od spočetja naprej (mati – otrok). V prvih letih otrokovega življenja se oblikuje stil navezanosti, ki je pomemben dejavnik pri vzpostavljanju odnosov z drugimi in izbiri partnerja. Vzdušja, odnosi in izkušnje iz primarne družine spremljajo posameznika skozi vse življenje in so pomemben dejavnik pri oblikovanju odnosov z drugimi. Vendar to ne pomeni, da posameznik ne more preseči slabih izkušenj, da bi lahko živel drugače, ampak lahko vzpostavlja nove odnose do neke mere neodvisno in distancirano od primarnih odnosov. Noben človek ni v polnosti zaznamovan z izkušnjami tako močno, da ne bi mogel biti boljši, drugačen in preseči negativnih predpostavk svoje izvorne družine. Hkrati pa noben človek ni obvarovan, da ga primarni odnosi ne bi mogli negativno zaznamovati in v njem sprožiti spiralo negativnih oblik vedenja.

Strokovnjaki in njihove raziskave kažejo, da je najbolj problematično področje sodobnega človeka področje medosebnih odnosov. Človek je v temelju najprej in predvsem bitje odnosa. Že od spočetja naprej in kasneje v odraščanju ga odnosi najgloblje zaznamujejo in določajo. Ti primarni odnosi predstavljajo izhodišče za vse nadaljnje odnose: odnos do bližnjih, vere, narave, sveta, družbe in partnerja (Kristovič 2014, 44–48). Preko odnosa s starši otrok razvije vzorec za vzpostavljanje vseh ostalih odnosov (Schore 2003). Prav preko odnosov in v sprejemanju drugih se razvidneje kaže, kdo, kaj in kakšni smo. V odnosih se najbolj razgali človekovo bistvo. Zato lahko rečemo, da so odnosi glavni pokazatelj kvalitete našega življenja. Odnos do sočloveka zavzema na področju odnosov posebno mesto (Kristovič 2014).

Predpogoj, da človek vstopa v pristne in iskrene odnose z drugimi, je iskren odnos s samim seboj in sprejemanje samega sebe v celoti. Pogosto pa problematični odnos do samega sebe in do drugih izvira že iz otroštva in predstavlja vir vseh strahov in anksioznosti, ki posameznika močno zaznamujejo v odrasli dobi. Zato je na tem mestu potrebno

poudariti, kako zelo pomembni so odnosi, ki se oblikujejo v primarni družini, za celotno posameznikovo življenje in odnose, ki jih oblikuje (Gostečnik 2010, 248–249). Družina kot primarna celica predstavlja najpomembnejši prostor, kjer se oblikuje navezanost in pristni odnosi.

Erikson (1994) je že leta 1963 zagovarjal teorijo o medsebojnih odnosih, v kateri trdi, da je pogoj za razvoj intimnega odnosa vsakega posameznika močan čut za sebe. Raziskave, ki so bile narejene v preteklosti, kažejo, da se posamezniki, ki imajo manj razvit čut za lastno identiteto, pogosto soočajo s težavami pri oblikovanju intimnih odnosov (131).

Iz tega torej tudi sledi naslednje: bolj, ko so ljudje v sebi negotovi, bolj potrebujejo ljubezen in spoštovanje; zato je tudi jasno, da se bodo nagibali k ljudem, ki so jim to sposobni nuditi; večje ko je samozaupanje, manj potrebujejo izrečeno potrditev, sprejetost in ljubezen, ampak bodo to skušali doseči vzajemno. Zato bodo verjetno tudi pri izbiri partnerja veliko bolj pazljivi in bo pri njih bolj malo verjetnosti, da se bodo zaljubili v vsakega, ki jim bo nudil ljubezen na prvi pogled (133–134).

Na zaljubljenost in izbiro partnerja zelo vpliva tip navezanosti, ki se oblikuje v otroštvu znotraj primarne družine, in zato predstavlja model, s katerim vstopamo v vse ostale odnose. Odnose, vzdušja in čutenja iz primarne družine otrok ponotranji in ga spremljajo celo življenje. Navezanost, ki se ustvari med otrok-mati-oče, je model, iz katerega gradi lastni čustven svet in osebno identiteto. Na podlagi odnosa iz primarne družine oziroma oblike navezanosti si ljudje kasneje izbirajo partnerje in tesne prijatelje.

Navezanost predstavlja osnovno obliko jaza, ki nastaja in se oblikuje v odnosu otrok-mati-oče. V primarnem odnosu se oblikuje osnutek otrokovega dojemanja sveta in sebe. Oblika navezanosti predstavlja obliko čustvene vezi (Bowlby 1982). Bowlby (1982) in Ainsworthova (1985) sta navezanost opredelila na podlagi stika z bližnjimi osebami iz zgodnjih otroških let. Ainsworthova (1985) je kasneje teoretičnim predpostavkam, ki jih je zasnoval Bowlby (1982), dodala empirični del, v katerem opredeljuje tri tipe navezanosti pri otrocih: tip varne navezanosti, tip tesnobne ambivalentne navezanosti in tip izogibalne navezanosti.

Za odrasle varno navezane posameznike je značilno, da nimajo težav pri emocionalnem zblíževanju z drugimi. Ti odnosi predstavljajo vza-

jemno soodvisnost in ne predstavljajo grožnje. Pri teh partnerjih gre za funkcionalno regulacijo afekta, kar pomeni, da so drug do drugega sočutni, konflikte sprejemajo kot del odnosa in jih tudi funkcionalno rešujejo. Znajo poskrbeti zase in za druge, kar jim predstavlja nekaj samoumevnega. Sposobni so razločevati, od kod prihajajo določeni »mo-teči« dejavniki, ali so del njih ali pa je nekaj, kar prihaja od zunaj. Varno navezani posamezniki se v odrasli dobi počutijo spoštovane in vredne ljubezni. Anksiozno-ambivalentno navezani druge dojemajo kot zadržane in odvisne od njih. V partnerskem odnosu se pogosto bojijo, da jih partner nima dovolj rad ali pa da jih bo zapustil. Odrasli s tem stilom navezanosti imajo velika pričakovanja, predvsem kar se tiče bližine in intimne. V partnerskem odnosu se počutijo utesnjeno in ustvarjajo površinske odnose. Velikokrat pride do razdora odnosa, vendar se vedno znova vračajo k istemu partnerju. Imajo nizko samozavest in so zelo ljubosumni. Izogibajoče navezani se izogibajo navezanosti in so pogosto osamljeni in izolirani. Počutijo se neugodno, če se znajdejo v emocionalnem odnosu. Za njih je zelo pomembno, da vsaj na zunaj delujejo neodvisno in samozadostno. V odnosu so nesproščeni, ker drugim zelo težko zaupajo. Posamezniki z izogibajočim tipom navezanosti se pogosto ločijo in zapuščajo partnerski odnos, kar pa jim ne predstavlja nič pretresljivega. Večji del življenja preživijo sami, ker ne zmorejo dati toliko bližine, kot jo partnerski odnos zahteva (Gostečnik 2010, 118–125).

Stil navezanosti ne vpliva samo na izbiro partnerja in na partnerski odnos, ampak je *način življenja*. Povezanost, sodelovanje, sočutnost, odzivnost in prilagodljivost med partnerjema je bistvenega pomena za zakonski in družinski odnos ter za način, kako smo naravnani na pomembne življenjske situacije.

2. Ekumenizem – mešani pari in njihovo življenje

Ko govorimo o mešanih parih, imamo pred očmi zakonske zveze, kjer zakonca prihajata iz različnih krščanskih skupnosti. Govorimo o porokah/zvezah, kjer partnerja ne delita enakega verskega prepričanja in pripadnosti. Ti pari so že pred poroko pogosto postavljeni pred težka in pomembna vprašanja: V kateri cerkvi se poročiti? V kateri veri vzgajati otroke? Kako združiti verske običaje? Kako ohranjati versko prakso? Ali biti prisoten pri verski praksi drugega? Ali poznajo pomembne poudarke partnerjeve vere? Kaj narediti, če primarna družina ne podpira

mešane poroke? To so vprašanja, s katerimi se ukvarjajo primarne družine in ne samo bodoči zakonci. Priprava na zakon za mešane pare in zakonske skupine za mešane pare predstavljajo pomemben »pripomoček« za lažje soočanje s pomembnimi življenjskimi vprašanji.

Različne raziskave iz tujine poročajo, da se število mešanih porok giblje okrog 40 odstotkov (Champlin 2002). Strokovnjaki (Cavan 1970) opozarjajo, da v mešanih parih prepogosto vidimo samo negativne stvari oziroma ovire, s katerimi se mešani pari morajo soočiti, ne vidimo pa priložnosti za edinost in obogatitev vernikov krščanskih Cerkva.

Primer dobre prakse (Heffern 2009) sta zakonca Schweitzer iz Amerike – sta mešani par in sta poročena 18 let. Po poroki sta se želela vključiti v zakonsko skupino, vendar ni obstajala nobena za mešane pare (takrat je bila situacija v tujini podobna, kot je trenutno v Sloveniji). Odločila sta se, da sama ustanovita zakonsko skupino za mešane pare. Na prvo srečanje je prišel samo en par, po trinajstih letih prihaja na skupino več kot 75 parov. Ta primer in ostala dobra praksa iz tujine kaže, da so takšna in podobna srečanja pod strokovnim vodstvom tudi za mešane pare enako pomembna – na nekaterih področjih celo bolj, kot za pare iste veroizpovedi. Zato so ključnega pomena podporne skupine, kjer mešanim parom nudijo pomoč za premostitev najpogostejših težav.

2.1 Najpogostejše težave mešanih parov

Mešani pari so pred poroko in po poroki zaradi verskih razlik postavljeni pred določena pomembna vprašanja, odločitve in kompromise. Najpogostejše težave, s katerimi se srečujejo mešani pari, so: sprejemanje drugačnosti, vpliv primarne družine, partnerski odnos, verska vzgoja, versko življenje.

Komunikacija, primarni odnosi in osebna naravnost so ključnega pomena za reševanje ovir. Primarna družina je osnovna in temeljna celica, kjer se posameznik uči sprejemati drugačnost in vzpostavljati odnos do drugega (Schore 2003). Primarni odnosi posameznika tudi kasneje v odraščanju najgloblje določajo in predstavljajo izhodišče za vse nadaljnje odnose – odnos do partnerja, vere in družbe (Gostečnik 2010). Vendar je ključnega pomena posameznikova naravnost v prihodnost in njegove zavestne odločitve ter zavedanje lastne odgovornosti za svoje

življenje. Zato je ključnega pomena, da se vodi celostni pristop pri reševanju težav in pri podpori za mešane pare.

Kot poudarja Kristovič (2014), logoterapevtski antropološki nazor gleda na človeka kot na bitje, ki je med seboj neločljivo sestavljeno iz treh razsežnosti: telesne, duševne in duhovne razsežnosti. To pomeni, da so razsežnosti človeške eksistence med sabo neločljive in soodvisne druga od druge. Na telesno razsežnost človek nima bistvenega vpliva. Določajo jo fizični, kemični in biološki procesi. Duševno ali psihično razsežnost (npr. razum, spomin, čustva, instinkt, percepcija, značaj in karakter) pogojuje dednost in okolje. Preko duševne in telesne razsežnosti človek navzven izraža svoj notranji svet (Kristovič 2014, 42–43). Najvišja razsežnost je duhovna razsežnost oz. noogena dimenzija, kot jo imenuje Frankl (2005). Pomembno je poudariti, da ni mišljena samo religiozna duhovnost, ampak gre za širši pojem. Duhovna razsežnost določa bistvo oz. duhovno vsebino človeka. Duhovna razsežnost ni pogojena z dednostjo ali okoljem, ampak jo določajo posameznikove duhovne odločitve (Kristovič 2014, 44). Najznačilnejši označbi duhovne razsežnosti sta dimenzija svobode in odgovornosti. Svoboda človeku omogoča, da sam odloča o svoji usodi. Pomeni, da v moči osebne svobode sprejema odločitve in za te odločitve nosi polno odgovornost. Svoboda nam daje možnost odločitve, obenem pa tudi odgovornost za posledice naših svobodnih dejanj. Prav zaradi tega je svoboda po eni strani velik dar, po drugi strani pa tudi breme. Človek je vedno odgovoren za svoja dejanja in odločitve. Še več, odgovoren je tudi za ne-odločitve oz. za stvari in dejanja, ki bi jih moral narediti, ampak jih iz različnih vzrokov ne naredi. Tretja značilnost duhovne razsežnosti je samotranscendenco (samopreseganje). Samotranscendenco oziroma samopreseganje razumemo iz dveh vidikov. V prvem gre za to, da človek presega samega sebe v določenih danostih in pogojenostih (telesna, duševna, preteklost, vzgoja, nagoni, goni). Pomeni, da je posameznik v moči svoje duhovne razsežnosti zmožen presegati svojo telesno ali duševno razsežnost kot posledico dednosti in dejavnikov okolja. Drugi vidik samotranscendence je v tem, da človek samega sebe presega v tem, da je intencionalno naravnano na drugo osebo (iti preko sebe k drugemu) ali na neko nalogo, mišljeno v najširšem smislu. Gre za to, da je človek usmerjen v nekaj ali nekoga, kar ni on sam. Edino bitje, ki je sposobno samotranscendence, je človek. Tako vidimo, da je vrhunec samotranscendence medčloveški

odnos, kajti človek samega sebe najbolj presega ravno v odnosu z drugim (Frankl 2005, 24–29; Kristovič 2014, 44–48).

Ko govorimo o odnosih, je ob tem še posebej pomembno zavedanje, da imajo odnosi svoje temelje in utemeljenost v duhovni razsežnosti, ki se vrednoti, v kolikor se, le kvalitativno – in ne kvantitativno. Dostojanstvo in človeškost se najbolj uresničujeta preko medosebnega odnosa, zato lahko zatrdimo, da je človek bitje odnosa in so odnosi tisto, kar vsakega posameznika v temelju najgloblje določa. Vrhunec medosebnega odnosa pa je ljubezen, kajti ravno ljubezen pomeni največjo preseganje samega sebe (Kristovič 2014).

Vzpostavitev medosebnega odnosa z drugimi ni nekaj, kar nam je dano samo po sebi. To še posebej velja, kadar govorimo o partnerskem odnosu, kjer odnos raste, se razvija in nastaja. Težave, s katerimi se srečujejo mešani pari, niso samo v različnosti vere, ampak tudi v sprejemanju drugačnosti, spoštovanju, komunikaciji in v odnosu do sebe ter drugega.

Sklep

Najbolj problematično področje sodobnega človeka so ravno medosebni odnosi. Na področju ekumenizma predstavljajo mešani pari pomembno področje sprejemanja drugačnosti in drugega znotraj medosebnih odnosov. Razvoj in delo na področju mešanih parov je ključnega pomena za ekumenizem tako pri nas kot v tujini.

Način dela v tujini (ZDA) lahko strokovnjakom služi kot dober pripomoček za razvoj celostnih programov za mešane pare v slovenskem prostoru. Glede na to, da se relacijska družinska terapija v temelju osredotoča na razreševanje odnosov iz primarne družine in na zakonske ter družinske odnose, bi lahko bil model še posebej primeren za reševanje težav, s katerimi se srečujejo mešani pari in njihovi družinski člani. O globljem razumevanju zakona in družine, o njenih zahtevah in pozivih govori tudi Janez Pavel II. (1981), ki pravi, da mora delovanje Cerkve voditi h globljemu razumevanju neizčrpne skrivnosti zakona in družine.

Reference

- Ainsworth, Mary.** 1985. Attachment Across the Life Span. *Bulletin of the New York Academy of Medicine* 61: 792–812.
- Bowlby, John.** 1982. Attachment and Loss: Retrospect and Prospect. *American Journal of Orthopsychiatry* 52(4): 664–678.
- Cavan Shonle, Ruth.** 1970. Concepts and Terminology in Interreligious Marriage. *Journal for the Scientific Study of Religion* 9(3): 311–320.
- Champlin, Joseph M.** 2002. *Together for Life*. Notre Dame: Ave Maria Press.
- Erikson, H. Erik.** 1994. *Identity and the life cycle*. London: Reissued.
- Frankl, Viktor E.** 2005. *Človek pred vprašanjem o smislu*. Ljubljana: Pasadena.
- Gostečnik, Christian.** 2010. *Neprodurna skrivnost intime*. Ljubljana: Založba Brat Francišek in Franciščanski družinski inštitut.
- Heffern, Rich.** 2009. *Ecumenism in interchurch marriage*. <https://www.ncronline.org/news/ecumenism-interchurch-marriage> (pridobljeno 15. oktobra 2014).
- Janežič, Stanko.** 1986. *Ekumenski leksikon*. Celje: Mohorjeva družba.
- Kristovič, Sebastjan.** 2014. *Reševanje krize smisla sodobnega človeka*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Schore, N. Allan.** 2003. *Affect Regulation and the Repair of the Self*. New York: W. W. Norton & Company.